

Nr 305.

Av herr **Bergh**, angående upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

Alltsedan genomförandet år 1947 av lagen om kronans förköpsrätt har på olika sätt fästs uppmärksamhet vid de olägenheter lagen medfört såväl för de berörda jordägarna som för lantbruksnämnderna, vilka handha lagens tillämpning. I en vid lagens behandling vid 1947 års riksdag framlagd motion framhölls bl. a., att det vore obestyrkt att lantbruksnämnderna för den yttre rationaliseringens genomförande, utöver vad som kunde erhållas genom aktiv inköspolitik i fria marknaden, behövde disponera över så mycket jordbruksjord att de även måste ha tillgång till förköpsrätt. Vidare påpekades, att förköpslagen obefogat inskränkte jordägarnas rätt samt att jordbrukarnas inställning och förtroende för rationaliseringsarbetet komme att minska.

I samband med den vid föregående års riksdag framlagda propositionen om ytterligare inskränkningar i rätten att förvärva jordbruksfastighet väcktes motion om upphävande av lagen om förköpsrätt, däri framhölls dels att tidigare mot lagen gjorda erinringar till fullo besannats, dels ock att dess arbetsbelastning och de kostnader förköpsärendena medfört för lantbruksnämnderna i förhållande till de resultat ifrågavarande verksamhet lett till för jordbrukets rationalisering varit allför höga. Av de omkring 9 000 egendomsöverlåtelse, vilka med stöd av lagen om förköpsrätt prövats år 1950, hade sålunda endast i 0,7 % av fallen förelegat möjlighet att erhålla jord för rationaliseringsändamål.

Någon förbättring i dessa förhållanden har icke åstadkommits under år 1951.

Vidare påvisades, att lantbruksnämndernas sätt att sköta de inre rationaliseringsåtgärderna hade visat otillfredsställande förhållanden. Handläggningen av det stora antalet förköpsärenden hade tagit alltför stor tid i anspråk för lantbruksnämndernas tjänstemän. Andra av lantbruksnämndernas egentliga rationaliseringsuppgifter hade härigenom fått eftersättas. Sålunda hade balansen för förrättningar avseende den inre rationaliseringen under år 1950 stigit med 4 789 ärenden. Slutligen anfördes, att småbrukens strukturella förhållanden i många fall omöjliggjorde bildande av bärkraftiga jordbruk, varvid sålunda betingelserna för rationalisering genom arealökning icke förelågo.

Mot dessa kritiska synpunkter anförde tredje lagutskottets majoritet i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition och de i samband därmed

väckta motionerna endast att det icke vore görligt att bedöma lagens värde utifrån verkningarna av denna under den korta tid som förflutit efter dess ikraftträdande. Lagens nytta skulle icke mätas endast i antalet förköpsförvärv utan även i det antal frivilliga försäljningar för rationaliseringsändamål, som lagen genom sin blotta existens ernådde.

Enligt min uppfattning kvarstå fortfarande såväl alla de olägenheter lagen medfört för den jordägande befolkningen som de otillfredsställande arbetsförhållanden, vilka påpekats råda inom lantbruksnämnderna. Det må väl förhålla sig så att vissa frivilliga försäljningar för rationaliseringsändamål ha påskyndats och kanske helt åstadkommits av det besvär och obehag ett eventuellt ingripande från lantbruksnämndernas sida med stöd av förköpslagen kunde räknas åsamka parterna, men dessa äro säkerligen ett ringa fåtal i förhållande till den rationaliseringsverksamhet, såväl yttre som inre, vilken sker av fri vilja och på eget initiativ av jordbrukarna själva. Jag hävdar fortfarande, att de olägenheter lagen medfört i tidigare anförda avseenden icke kunna anses uppvägas av det enligt motionärernas uppfattning magra resultat lagen givit ur jordbrukets rationaliseringssynpunkt.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att lagen den 30 juni 1947 om kronans förköpsrätt skall upphävas med utgången av juni månad 1952.

Stockholm den 26 januari 1952.

Ragn. Bergh.